

OPLÆG OM TEMAET "KVINDEPÆDAGOGIK?":
FEMINISTISKE LÆREPROCESSER/PÆDAGOGIK
JYTTE LARSEN OG LENE SJØRUP

Først vil vi sige lidt generelt om læreprocesser, og dernæst gå over til at fortælle om Kvindehøjskolen.

Vi har omdøbt titlen på dette oplæg til læreprocesser i stedet for pædagogik. Ordet *pædagogik* betyder "at føre drenge". Dels udelukker det altså kvinder eller piger, og dels ligger det i ordet, at en ældre, mere erfaren mand (må vi forudsætte) lærer et bestemt stof fra sig, som på forhånd er defineret. Eleven er et objekt, der bliver håldt lærdom på. Denne patriarkalske pædagogik, som vi vil kalde den, er autoritær og hierarkisk, og den bliver ved med at være det, fordi læreren ikke giver *den* viden fra sig, der konstituerer hans magt.

Kvinder har den samme stilling i et patriarkalsk pædagogisk system, som kolonialiserede folk har. Freire har sagt, at når analfabeter lærer at skrive og læse, oplæres de i en *tavsheds-kultur*, fordi 1) deres virkelighed udelukkes sprogligt, så den ikke benævnes, - der er ingen ord for den, 2) dermed bliver den ikke behandlet/bearbejdet og 3) *hvis* deres virkelighed omtales, behandles den som inferior. Det fører til en oplæring i de herskendes tanker og myter og til en undertrykt tavshedskultur med selvforagt, neuroser osv. Når det overhovedet er muligt for undertrykte at overskride de herskendes ideologi, skyldes det, at den er selvmodsigende: der er sprækker i myterne. Det, vi lærer i skolen, er ikke så meget de forskellige stofområder, som hvordan vi kommer godt fra at snyde, og dermed er begyndelsen til en modkultur gjort. Et andet eksempel på selvmodsigende sprækker er en almindelig TV-avis: i det ene indslag snakker politikerne om deres ansvarlighed, i det andet præsenteres vi for virkeligheden, for eksempel afsløringer af korrupsion.

Ligesom kolonialiserede folk må oparbejde en modkultur og ikke kun en modviden, for at bryde de herskendes magt, må kvinder det også. Ginny Foster bruger i Female Studies nr. VI denne

sammenstilling af Freire og feministiske læreprocesser. Amerikanske feminister har sagt, at læreprocesser bør indeholde tre ting: 1) "*to unlearn*", dvs. at forkaste den viden, der bliver brugt til at holde kvinder nede, og som vi måske har internaliseret, 2) at lære, 3) at formidle og handle.

Disse holdninger til læreprocesser har vi taget til os på Kvindehøjskolen. Men ud over det har vi fundet ud af, at hvis et kursus skal lykkes, skal det indeholde 3 aspekter, som skal vægtes ligeligt: 1) det skal have et ordentligt fagligt indhold, 2) det skal have et kvindepolitisk indhold, så kvinderne lærer kvindebevægelsens arbejdsmetoder (basisgrupper, runder, det personlige er politisk, kritik/selvkritik), og så de arbejder aktivt udadtil gennem aktioner, læserbreve, modtagelse af højskolens gæster osv., 3) det skal være en oplæring i vores kollektive arbejds- og leveformer. Disse 3 aspekter hænger selvfølgelig sammen, så det faglige f.eks. skal formidles kvindepolitisk og i kollektive sammenhænge.

Vi har haft megen besvær med at afveje de 3 aspekter i forhold til hinanden. Mange af de kvinder, der kommer på Kvindehøjskolen, har forladt det traditionelle uddannelsessystem og er meget skeptiske over for alle slags autoriteter og især universitetsfolk. Det betød i begyndelsen, at *det faglige indhold blev underbetonet*. Det første hold, vi havde, var således et 5-måneders hold i byggeri og landbrug, hvor vi næsten hele tiden arbejdede i grupper. De havde meget svært ved at bruge den specialviden, som f.eks. en landbrugsuddannet og en arkitekt havde, fordi de var bange for, at beslutningerne blev taget hen over hovedet på dem. At specialisterne ikke blev brugt betød, at byggeriet og etableringen af landbruget trak forfærdeligt i langdrag. Til gengæld brugte samme hold lang tid på at diskutere, *hvordan vores kollektivitet skulle organiseres*: strammerne ville have faste tidsskemaer, slapperne at vi skulle oplæres i at føle ansvar for skolens arbejdsopgaver uden skemaer. Vi havde 3 forskellige strukturer på 5 måneder, og det sidste har vi videreudviklet. Nu er morgenmad og frokost og opvasken derefter ikke sat i system, mens aftensmad og opvask varetages af de basisgrupper, vi er opdelt i, på skift. Børnepasningen tager en

fast passer sig af i arbejdstiden. Rengøringen er delt op i arbejdsopgaver, som man selv melder sig til på en bestemt ugedag. Hver af de faste (udflytterne, lærerne) har et ansvarsområde: kontor, kursusplanlægning, indkøb, økonomi, landbrug, udadventet aktivitet, reparationer, bibliotek. De kvinder, som er på kurser, skal så selv melde sig til arbejdsområderne.

For øjeblikket diskuterer vi, om "kursister har arbejdspligt", som det hedder på den ene side, eller om "udflytterne er et serviceorgan for kollektivet", som det hedder på den anden.

Sidste sommer havde vi, ligesom vi får til sommer, en række 14-dages kurser, som blev kørt dels af vi faste, dels af gæstelærere. Emnerne var f.eks. kvindehistorie, kropsbevidsthed og seksualitet, kvindelitteratur, hvad kan vi som feminister bruge socialismen til?, lesbisk politik, kønsbevidst børneopdragelse, fremtidsvisioner. På disse kurser blev det faglige arbejde til gengæld overprioriteret med det resultat, at det kvindepolitiske arbejde blev varetaget af de faste og kvindebevægelsesveteranerne, mens den kollektive tilvænningsproces blev et individuelt problem. At det faglige arbejde blev det centrale betød, at mange af holdene kørte ind i helt *traditionelle lærerroller*. Det kunne gå, fordi kurserne kun varede 14 dage, men her i efteråret har vi haft 11 uger med musik og teater også med traditionelle lærerroller. De, som var lærere, blev totalt ødelagt, fordi alt hang på dem, mens de som blev undervist, blev mere og mere *passiviserede*. Men de lærte en masse.

På teaterholdet havde vi et week-end seminar med Eva fra Banden i Odense. Hun lærte os, hvordan man fysisk udtrykker høj og lav status (de samme replikker får forskellig autoritet alt efter den status, man udtrykker) og hvordan man kan skiftes til at instruere og således give og fratage hinanden autoritet. Derigennem fik vi lært, at elever netop kan *tildele og fratage specialister autoritet*, så vi får den undervisning, vi ønsker, men ikke af den grund lader os passivisere.

Hen imod slutningen af teater og musikholdet trak vi nogle af vores tanker om læreprocesser fra før højskolens oprettelse frem og udmøntede dem i 3 spørgsmål, som vi arbejdede med i

grupper. De var: 1) Kan vi, som har deltaget på de nuværende musik- og teaterhold, undervise på senere hold?

Ville det være en ønskværdig læreproces?

2) Hvor meget har I lært *uden for* de organiserede timer?

Vi tænkte engang, at hvis bare kvinder er sammen, vil vi spontant lære noget af det. Er der noget om det?

Hvor væsentlige er de læreprocesser i forhold til den organiserede undervisning?

3) Kan man sige, det er vigtigt for en feministisk læreproces, at den indeholder både "to unlearn", at lære og at handle?

Har musik- og teaterundervisningen indeholdt det?

En stor del af musikholdet ønskede at forlænge kurset efter jul, og de har svaret på spørgsmålene ved at lægge deres undervisning helt om. Nu underviser alle på et eller flere områder og modtager undervisning på andre. Det giver en hel anden indlæring, når man ved, at man senere skal give sin viden fra sig igen. Og alle ved jo, at den som lærer mest i en undervisningssituation er læreren, som planlægger, overskuer og tilrettelægger. Desuden giver det en helt anden identitetsfølelse, når man ikke kun modtager, men også giver viden. Om det er specielt for et musikhold, at vi kan fordele undervisningen sådan, ved vi ikke, men en højskoles læreprocesser er så omfattende, at ingen formodentlig vil være specialister - eller helt blanke på alle områderne.

Musikholdet har desuden fundet ud af at lægge meget mere vægt på kritik/selvkritik end før: de bruger det hver dag efter hver arbejdsproces og mere omfattende en gang om ugen. Sådan har de opprioriteret kollektiviteten. Da gruppen modtog det nye 5-måneders hold i januar, gennemgik de kvindebevægelsens historie dramatisk og sang sange, der illustrerede de forskellige perioder. - Det var den kvindepolitiske videreformidling.

Vi synes, vi stadigvæk er for dårlige til at fungere udadtil. Ganske vist har teatergruppen lavet to aktioner i Tønder: i forbindelse med en voldtægtssag opførte vi et stykke om voldtægt på torvet i Tønder, og det gjorde vi også forud for folketingsdebatten om langdistanceraketterne. Men vi ville gerne fungere meget mere aktivt som et kvindepolitisk kraftcentrum.

Derfor diskuterer vi for øjeblikket, hvilket ansigt vi har ud-
adtil, og nogle af nøgleordene er "politisk platform" contra
"kvindepolitisk pluralisme".